

# Tijdschrift

09/3

SEPTEMBER 2009 • FEDERATIE KLOKKENVRIENDEN



**Astronomische  
klok,**  
gesigneerd Otto van Meurs

- Twee "identieke" Louis XV Cartelklokken
- Waardering voor Christiaan Huygens • Big Ben 100 jaar • Het ontwerpen van een snek in een uurwerk • Museum- en Verenigingsnieuws



# Christiaan Huygens en de Nederlandse waardering voor zijn prestaties

Vorig jaar is Christiaan Huygens min of meer in ere hersteld door zijn opname in de Canon van Nederland. Hij heeft daardoor de erkenning herkreten die hij als wetenschapper van groot historisch belang verdient. Het is, in vervolg hierop, nu een goede gelegenheid om nog een kritisch te kijken, hoe Nederland zijn groten uit de geschiedenis verder eert.

Door prof.dr.ir. C.A. Grimbergen

Het eerbetoon voor Christiaan Huygens valt nogal tegen. Er zijn twee standbeelden van hem, één uit 1949 te Rotterdam (voor het voormalige gebouw van de van de Nationale Verzekeringsbank) en één uit 1996 in het park Vreugd en Rust te Voorburg van Vader Constantijn en zoon Christiaan samen, beide niet op prominente locaties.

Er is een aantal parken en straten die naar Huygens zijn vernoemd, alhoewel vele Huygens-namen verwijzen naar vader/diplomaat Constantijn Huygens. Er is geen praalgraf voor deze grote natuurkundige, slechts een marmeren plaat (fig 1) in de Sint Jacobskerk in Den Haag, gezamenlijk voor vader en zoon

Huygens, die daar beiden begraven liggen alhoewel de preciese plaats van de graven niet meer bekend is. Vergelijk dit eens met het praalgraf van Newton in de Westminster Abbey in London (fig 2). (Het is opmerkelijk dat in de St. Jacobskerk wel een praalgraf is voor admiraal Van Wassenaar Obdam, toch niet de meest vooraanstaande admiraal uit de 17de eeuw).

## Huygensmuseum

Als enig overblijfsel van belang dat aan Christiaan Huygens herinnert, is er

Fig. 1 – Plaquette “Grafplaats van Constantijn en Christiaan.”



Fig. 2 – Praalgraf van Sir Isaac Newton in Westminster Abbey.





Fig. 3 – Bovenaanzicht van Voorburg. Hofwijck ligt rechtsonderaan in een vierkante vijver naast De Vliet. Het terrein van de oorspronkelijke tuin (geel gestippeld) is schuin doorsneden door treinbaan en snelweg.

Hofwijck, het door Constantijn Huygens tussen 1639 en 1642 in Voorburg aangelegde buiten, tegenwoordig nog steeds in gebruik als Huygensmuseum; hier bracht Christiaan zijn laatste jaren door. Deze buitenplaats kwam tot stand in nauw overleg met Jacob van Campen, onder meer bekend door het Koninklijke Paleis op de Dam dat hij als Stadhuis van Amsterdam tussen 1642 en 1665 bouwde. Het terrein, waarop Hofwijck was gebouwd, had een speciaal ingerichte tuin volgens de harmonieregels van Vitruvius, de beroemde Romeinse architect. Constantijn Huygens wijdde een gedicht aan zijn buitenplaats “Vitaulum of Hofwijck”. Het is bijzonder schokkend dat al in de 19de eeuw besloten werd een spoorlijn dwars door dit historische terrein aan te leggen (1868), gevolgd door een verhoogde snelweg in de jaren 80 van de 20ste eeuw. Al met al ligt Hofwijck er tegenwoordig daardoor nogal doodgeslagen bij (fig 3).

### Ouderlijk huis

Maar er was ook een ouderlijk huis van Christiaan Huygens gelegen aan het Plein, die prachtige locatie midden in Den Haag achter het Binnenhof. Daar werd hij door zijn vader onderwezen, daar maakte hij onder meer zijn eerste

telescopen samen met zijn broer Constantijn en werden beroemdheden zoals Descartes regelmatig ontvangen. Dit buitengewoon fraaie classicistische huis (fig 4) werd tussen 1634 en 1637 gebouwd door de architecten Jacob van Campen (die ook bij de aanleg van Hofwijck was betrokken) en Pieter Post. Dit waren niet de minste architecten; zij bouwden onder meer de Sebastiaans Doelen, tegenwoordig is dit het Haags Historisch Museum, aan de Korte Vijverberg, het Paleis Noordeinde, het Paleis Huis ten Bosch, het Catshuis en het Mauritshuis, eveneens aan het Plein, in 1638 (fig 5). Ook bij het ontwerp van het Huygenshuis speelde Constantijn

Huygens een grote rol en hij gaf een toelichting op zijn overwegingen bij het ontwerp in een tekst “Domus” dat later als boekwerk is uitgegeven.

### Schoon monument

Maar wat gebeurde er in 1875 (net 130 jaar geleden!). Men besloot “het mooiste huis van Nederland” af te breken en te vervangen door een ministerie, het ministerie van Justitie. De toenmalige beleidsmakers wilden een “schoon monument” bouwen met een “eigen Hollands karakter”, dat het Huygenshuis volgens hen blijkbaar miste!!! Deze laatste woorden kwamen uit de mond van Victor de Stuers, de toenmalige chef afdeling Schone Kunsten van het Ministerie van Binnenlandse Zaken en algemeen bekend als oprichter van de Nederlandse Monumentenzorg!!! (Wij mogen nog blij zijn dat het Paleis op de Dam, van dezelfde architect en met een vergelijkbaar “karakter”, niet hetzelfde lot was beschoren).

Het “schone monument” werd een Neo-Renaissance gebouw, door architect C. Peters tussen 1876 en 1883 gerealiseerd. Het is (helaas) geen lelijk gebouw en is inmiddels Rijksmonument geworden. Het wordt nu in de oorspronkelijke staat als deel van de Tweede Kamer gebruikt (eind jaren 70 verliet Justitie dit gebouw, nu huist hier de Tweede-Kamerfractie van het CDA).

Het Huygenshuis was overigens niet het enige dat in de 19e eeuw ten prooi viel aan de “monumentenzorg”; er werd van alles uit de 17e en 18e eeuw afgebroken en vervangen door nieuwbouw en het Mauritshuis is het enige 17e eeuwse gebouw dat de dans is ontsprongen en



Fig. 4 – Het Huygenshuis aan het Plein vlak voor de sloop in 1875.





Fig. 5 – Gezicht op het Plein ca 1690. Links het Huygenshuis, met op het dak de beelden Firmitas, Venustas en Utilitas. Verderop is het Mauritshuis zichtbaar (middelste gebouw).

nog steeds aan dit prachtige Plein (en de Hofvijver) is gelegen.

### Valt er nog iets te herstellen?

Zoals al uitgelegd, ligt Hofwijck tegenwoordig ingesloten door treinbaan en grote weg en is de oorspronkelijke tuin er omheen meer dan gehalveerd. Niet iedereen is daar blij mee en gelukkig is niet iedereen bereid zich daar zonder meer bij neer te leggen. Ik trof onlangs in het Huygensmuseum Hofwijck een oproep om steun te betuigen aan een initiatief in deze. Dit initiatief beoogt zich te beijveren de spoorbaan en de A12 te ondertunnellen en zo een stadspark te creëren met het oorspronkelijke tuinontwerp uit 1641. Op deze wijze zou het centrum van Voorburg Voorburg weer een gezicht krijgen en een band met een rijk verleden. Als u zich bij dit initiatief wilt aansluiten, dan kan dit door een reactie te sturen naar [info@hofwijck.nl](mailto:info@hofwijck.nl) of te bellen naar 070-3872311.

Zie ook: [www.hofwijck.nl/hofwijck](http://www.hofwijck.nl/hofwijck)

### Herbouw het Huygenshuis!

Als wij de familie Huygens, en met name Christiaan Huygens echt willen eren en in ons cultureel erfgoed willen opnemen, dan vind ik persoonlijk dat wij de in het verleden gemaakte flater moeten herstellen en ook het Huygenshuis moeten her-

bouwen op het Plein. Om dat op de oorspronkelijke plek te doen, zal moeilijk worden, gezien het Rijksmonument dat op die plaats is verzezen. Maar men zou het een 100 meter verderop kunnen herbouwen, tegenover het Mauritshuis. Slachtoffer zou dan het (niet erg mooie) Ministerie van

Koloniën worden dat daar in 1859 verrees. Dit gebouw is momenteel in gebruik als kantoor voor de Tweede Kamer en mogelijk dat die functie elders ook kan worden gerealiseerd; waar een wil is, is een weg voor een slagvaardige overheid.

Er bestaan nog gedetailleerde tekeningen van het Huygenshuis. De indrukwekkende beelden op het dak staan nog steeds in de tuin van het Rijksmuseum en de oorspronkelijke plafonds zijn in de tijd overgebracht naar het huis van de architect van het Departement van Justitie, “de heer” C. Peters. Het huis is dus volledig in ere te herstellen. Het Huygenshuis is groot genoeg om er een museum te vestigen dat de juiste aandacht kan besteden aan alle verdiensten en prestaties van Christiaan Huygens en de overige leden van de Huygens familie.

### Bijzondere waarnemingen en ontdekkingen

Het resultaat zou zijn een 17e eeuwse hoek op het Plein met twee fraaie klassicistische 17e eeuwse gebouwen tegenover elkaar, beide met een museumfunctie, de één gewijd aan de Nederlandse schilderkunst en de ander gewijd aan Nederlands grootste wetenschapper aller tijden en zijn vooraanstaande familie. Daarmee zouden de twee elementen Kunst & Cultuur en Wetenschap, die de

17e eeuw tot de Gouden Eeuw maakten, op een behoorlijke wijze aandacht krijgen, de aandacht die zij tot nu toe hoofdzakelijk buiten ons land ontvingen.

Alhoewel 100 meter verplaatst, zouden wij weer meer gevoel kunnen krijgen voor hoe Christiaan in het voorjaar van 1654 uit het dakraam van dit huis zijn waarnemingen met zijn zelfgemaakte kijker deed van Saturnus en zo de “wachter”, de latere maan, Titan, ontdekte en de schijngestalte van Saturnus verklaarde met een ring: beide verrichtingen die de Europese astronomische gemeenschap, die daar al jaren waarnemingen aan deed, versted deden staan. En ook het feit dat het eerste werkende model van de slingerklok daar eerste kerstdag 1656, door Huygens zou zijn gerealiseerd, had, ruim 2 jaar geleden, op deze plek dienen te worden herdacht.

### Literatuur

- 1) C.A. Grimbergen, Christiaan Huygens toch in canon. Tijdschrift, 07/3 p 7-8, 2007.
- 2) A. Jacobs, G. Langerak en K. van der Leer, Christiaan Huygens in Voorburg; een geniale geleerde en de naar hem genoemde prijs. Historisch Voorburg, Jaargang 13 (2), 2007. ISSN 1381-4672
- 3) T. van Strien, K. van der Leer, A. Leerintveld en B. Bregman. Hofwijck; het gedicht en de buitenplaats van Constantijn Huygens. Vereniging Hofwijck p/a Walburg Pers, Zutphen 2002. ISBN 90.5730.188.1
- 4) F.R.E. Blom, H.G. Bruin en K.A. Ottenheym. Domus; het huis van Constantijn Huygens in Den Haag. Walburg Pers, Zutphen 1999. ISBN 90.5730.057.5
- 5) Zie <http://historie.residentie.net/justitie.htm>
- 6) C.A. Grimbergen, De slinger 350 jaar toegepast: 25 december 1656 – 25 december 2006, Tijdschrift 06/4 p 3-4, 2006.

Fig. 6 – Gezicht op de westzijde van het Plein (ets uit 1639 van Theodoor Matham naar een tekening van Pieter Post). Rechts is de ingang van het Binnenhof te zien, het Mauritshuis valt net buiten de afbeelding.

